

ศึกษาความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อม
ด้านภูมิทัศน์เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ*

A STUDY OF THE ESSENTIAL NEEDS FOR DEVELOPING
ENVIRONMENTAL MANAGEMENT GUIDELINES IN THE ASPECT OF
LANDSCAPE FOR LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE
BUENG KAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุรีพร สีดาบัว¹, คณิศร จีกระโทก² และ นวัตกรรม หอมสิน³

Sureeporn Seedabua¹, Kanisorn Jeekratok² and Nawattakorn Homsin³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹⁻³Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605202@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 5 มิถุนายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 7 มิถุนายน 2569

Received 17 May 2026; Revised 5 June 2026; Accepted 7 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Citation:

* สุรีพร สีดาบัว, คณิศร จีกระโทก และ นวัตกรรม หอมสิน. (2569). ศึกษาความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1343-1365.

Sureeporn Seedabua, Kanisorn Jeekratok and Nawattakorn Homsin. (2026). A Study Of The Essential Needs For Developing Environmental Management Guidelines In The Aspect Of Landscape For Learning Management In Schools Under The Bueng Kan Primary Educational Service Area Office.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1343-1365.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ประถมศึกษาปังกาฬ ด้านภูมิทัศน์ 3) เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ด้านภูมิทัศน์ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 338 คน เครื่องมือแบบสอบถาม สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำด้านที่มีความต้องการจำเป็นลำดับที่แรกมาศึกษาต่อในระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 9 คน เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ระยะที่ 3 นำแนวทางที่ได้มาประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 5 คน เครื่องมือแบบประเมินและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจากการศึกษา พบว่า 1) การศึกษาสภาพการปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านภูมิทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.27) อยู่ในลำดับที่ 1 ด้านอาคารสถานที่และด้านการบริหารจัดการ มีค่า ($PNI_{modified}$ = 0.25) อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล มีค่า ($PNI_{modified}$ = 0.23) อยู่ในลำดับที่ 3 ด้านการเรียนการสอน ($PNI_{modified}$ = 0.22) อยู่ในลำดับที่ 4 และด้านความปลอดภัย ($PNI_{modified}$ = 0.20) อยู่ในลำดับสุดท้าย 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ มีทั้งหมด 5 แนวทาง 3) การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้, สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาด้านภูมิทัศน์, ความต้องการจำเป็น

Abstract

The objectives of this study were: (1) to examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs of environmental management for learning in schools under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office; (2) to investigate development guidelines for environmental management for learning in schools under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office, focusing on landscape aspects; and (3) to evaluate the appropriateness, feasibility, and usefulness of the proposed development guidelines for environmental management for learning in schools, specifically in terms of landscape.

This mixed-methods research was conducted in three phases. Phase 1 studied the current conditions, desirable conditions, and priority needs of environmental management for learning in schools. The sample consisted of 338 participants. Data were collected using questionnaires and analyzed with basic statistics: percentage, mean, and standard deviation. The aspect with the highest priority need was selected for further study in Phase 2. Phase 2 explored development guidelines for environmental management for learning in schools. The sample consisted of 9 participants, and data were collected using semi-structured interviews. Content synthesis was employed for analysis. Phase 3 evaluated the proposed development guidelines for environmental management for learning in schools. The sample consisted of 5 participants, and data were collected using evaluation forms and expert opinions. The analysis focused on appropriateness, feasibility, and usefulness using mean and standard deviation.

The findings revealed that: (1) the overall current conditions, desirable conditions, and priority needs of environmental management for learning in schools were rated at a high level ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.52). By aspect, landscape (PNImodified = 0.27) ranked first, followed by facilities and management

(PNImodified = 0.25), interpersonal interaction (PNImodified = 0.23), teaching and learning (PNImodified = 0.22), and safety (PNImodified = 0.20), respectively; (2) five development guidelines for environmental management in schools focusing on landscape were identified; and (3) the evaluation of the proposed guidelines indicated that appropriateness, feasibility, and usefulness were all rated at the highest level.

Keywords: learning management, environmental management for learning, school landscape environment, priority needs

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคน ให้มีคุณภาพ สามารถนำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560). ได้กล่าวไว้ว่า การยกระดับคุณภาพ การศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับการเรียนรู้โดยเน้นพัฒนาคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการ การปรับระบบการจัดการเรียนการสอนการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ ซึ่งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศนั้น สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดชีวิต ทั้งนี้รวมถึงสื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการหาแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมใน สถานศึกษา ทั้งด้านการบริหาร สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ด้านภูมิทัศน์ ด้านอาคารสถานที่และด้านความปลอดภัย และการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ด้านการบริหารการจัดการ ด้านการเรียนการสอน และด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล โดยการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน และการส่งเสริมวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ประสบการณ์ ผ่านการบริหารจัดการ ให้ครู และบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการ

ใน สถานศึกษาและในชั้นเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของครูในการสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนของครูให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ศศิธร ชันติธรากร, 2551 อ้างถึงใน อภิบาล สุวรรณโคตร, 2563)

จากการศึกษาพบว่า สถานศึกษาสามารถยกระดับความเชื่อมั่นและศรัทธาได้ ด้วยการปรับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมรูปธรรมหรือทางกายภาพ มีระบบสื่อสารและแสดงถึงการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีเว็บไซต์ที่เชื่อถือได้ การศึกษาของอภิบาล สุวรรณโคตร (2563: 78) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาว่า สภาพสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในบางแห่งยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาต้องแบกรับภาระเหล่านี้ ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน การบริหารสภาพแวดล้อมของแต่ละสถานศึกษาย่อมมีความแตกต่างกัน แต่ก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ จึงสมควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อครูและนักเรียนที่ส่งผลต่อการทำงานในสถานศึกษา มีผู้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของคำว่า สภาพแวดล้อม ไว้ว่า สภาพต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ทรรศนีย์ วรหาคำ กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และไม่มีมลภาวะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ กำหนด (ทรรศนีย์ วรหาคำ, 2554)

ปฎิคม พงษ์ประเสริฐ ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน (ปฎิคม พงษ์ประเสริฐ, 2555)

มยุรี สิงห์โทธราช ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง บรรยากาศหรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษาที่เป็นวัตถุประสงค์ของหรือตัวบุคคล ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียนทุก ๆ ด้าน (มยุรี สิงห์โทธราช, 2556)

องค์ประกอบสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

นักวิชาการกล่าวถึงองค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ดังนี้

อมรพงศ์ พันธโกชน์ กล่าวถึงองค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม 2) ด้านอาคารสถานที่ 3) ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย 4) ด้านการบริหารจัดการ 5) ด้านการเรียนการสอน และ 6) ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้และสัมพันธ์ชุมชน (อมรพงศ์ พันธโกชน์, 2556)

นิศศา ฅณาส์ณัฐ กล่าวถึงองค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามี 6 ด้าน คือ 1) สภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ 2) สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ 3) สภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัย 4) สภาพแวดล้อมด้านบริหารจัดการ 5) สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน และ 6) สภาพแวดล้อมด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล (นิศศา ฅณาส์ณัฐ, 2558)

นิศศา ฅณาส์ณัฐ กล่าวถึง สภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ หมายถึง บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึก ทั้งทางด้านบวกและ ทางด้านลบ ได้แก่ บริเวณสถานศึกษา ผังที่ตั้งอาคาร ภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมของอาคาร บริเวณที่พักผ่อน สวนหย่อมในสถานศึกษา (นิศศา ฅณาส์ณัฐ, 2558)

อมรพงศ์ พันธิ์โภชน์ กล่าวถึง สภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ หมายถึง การแสดงแผนผังเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม และมีการแบ่งบริเวณภายในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม (อมรพงศ์ พันธิ์โภชน์, 2558)

ความสำคัญของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ กล่าวว่า การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญดังต่อไปนี้ (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2561)

1. สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนกับสภาพแวดล้อมที่สวยงามมีธรรมชาติ เช่น สวนดอกไม้ เรือนเพาะชำ สวนสมุนไพร แปลงเกษตร ฯลฯ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความรักสามัคคี ความรับผิดชอบ มีวินัย และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น

2. ส่งเสริมพัฒนาการ ของผู้เรียนทุก ๆ ด้านเป็นอย่างดี ได้แก่ สภาพภูมิทัศน์ ขนาดบริเวณสนาม อาคารเรียน อาคาร ประกอบมีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

3. มีวัสดุอุปกรณ์ในอาคารเรียน อาคารประกอบอย่างเพียงพอ จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนและผู้สอนเกิดความพร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมในการเรียนการสอนด้วยความสะดวกราบรื่น ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

4. รู้จักใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งควบคุมดูแลรักษา การให้บริการแก่ชุมชนและการรู้จักส่งเสริม ทุนบำรุงสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ให้คงสภาพดีสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. สะดวกสบาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมสุขภาพและจิตใจ พัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน สร้าง ความคิด มีคุณธรรม มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน

6. สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเอง เป็นการสร้างนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมตลอดเวลา

7. ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย สวยงาม สะอาดจะเป็นการสร้างศรัทธาแก่ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน เพราะเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ง่าย เป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

อารียา สตาร์ตัน สรุปว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี จะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความปลอดภัย มีแรงจูงใจทำให้เกิดความสุขและประสบความสำเร็จ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่วัดมวลประสบการณ์แก่นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติได้ฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้น สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อผู้เรียน ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด บุคลิกภาพ มีความรับผิดชอบและประสบความสำเร็จในอนาคต (อารียา สตาร์ตัน, 2556)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จิราพร บุญครอบ (2561). ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของอำเภอ คลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงาน สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า มีความ

คิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2) ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สุรศักดิ์ อรรถจินดา (2563: 99) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไป และภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) จากการศึกษางานวิจัย ทั้ง 5 ด้าน พบว่า 1) การจัดการอาคารสถานที่ที่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สถานที่ ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัยเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ 2) ด้านการจัดภูมิทัศน์โรงเรียนมีการดำเนินการดูแลรักษา ตกแต่งภูมิทัศน์อยู่เสมอ โดยการนำหลักวิชาการมาใช้ในการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้ดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยมีสำรวจ ตรวจสอบวางแผน ป้องกันระบบอย่างถูกวิธี 4) ด้านการจัดการความปลอดภัยโรงเรียนมีระบบการดูแลความปลอดภัยทั้งอัคคีภัย อุทกภัย และอุบัติภัยต่าง ๆ 5) ด้านมาตรการป้องกันการระบาดของ COVID-19 โรงเรียนมีการคัดกรอง

งานวิจัยต่างประเทศ

Uline ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของอาคารสถานที่ในโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศโรงเรียน โดยมุ่งไปที่ความคิดเห็นของครูต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อายุของอาคารสถานที่ หรือการวัดปริมาณของแสงหรือเสียง ยูไลน์สำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียน การสนับสนุนด้านทรัพยากรบรรยากาศโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและสถานภาพทางสังคม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศโรงเรียน ยูไลน์ได้ศึกษาบรรยากาศโรงเรียนใน 4 ปัจจัย คือ เกณฑ์ด้านวิชาการการมีส่วนร่วมของ ชุมชนความเป็นมืออาชีพของครู และภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Uline, C, 2008)

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ประชากร คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,747 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 338 คน เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม มี 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดย การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาปีทั้งภาพ ประกอบด้วย ด้านอาคารสถานที่ ด้านภูมิทัศน์ ด้านความปลอดภัย ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ด้านการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยนำข้อมูลจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยการคำนวณ PNI modified (สุวิมล ว่องวานิช, 2560) สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปีทั้งภาพ โดยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ในระยะที่ 1 มาศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปีทั้งภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารหน่วยงานทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้รับรางวัลดีเด่นในการบริหารหรือรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน จำนวน 3 คน เป็นผู้มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้รับรางวัลดีเด่นในการบริหารหรือรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. ครู จำนวน 3 คน เป็นผู้มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ได้รับรางวัลดีเด่นในการบริหารหรือรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์นำไปจำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นและตีความตามกรอบแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษาขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปีทั้งภาพ และส่งแนวทางที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ กลับคืนให้ ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ทั้ง 9 ท่าน เพื่อยืนยันผลของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมใน

สถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ

ในระยะที่ 3 เป็นการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ โดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 2 มาประเมินโดยใช้แนวทางการประเมินของ กัสกี (Guskey, 2000: 61-63) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมิน และแสดงความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในประเด็น ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยแบบประเมินมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และมีข้อคำถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 82) สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 103)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เป็นข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม 6 ด้าน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและเรียงลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) และลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวม

การบริหารสภาพแวดล้อม	D ค่าเฉลี่ยสภาพ ปัจจุบัน	I ค่าเฉลี่ยสภาพ พึงประสงค์	PNI Modified	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
1. ด้านอาคารสถานที่	3.56	4.45	0.25	2
2. ด้านภูมิทัศน์	3.52	4.46	0.27	1
3. ด้านความปลอดภัย	3.59	4.29	0.20	5
4. ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล	3.56	4.38	0.23	3
5. ด้านการเรียนการสอน	3.64	4.43	0.22	4
6. ด้านการบริหารจัดการ	3.54	4.41	0.25	2

จากตารางที่ 1 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ รายด้าน โดยมีค่า PNI อยู่ในระดับตั้งแต่ 0.20 - 0.27 พิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านภูมิทัศน์ (PNImodified = 0.27) อยู่ในลำดับที่ 1 ด้านอาคารสถานที่และด้านการบริหารจัดการ มีค่า (PNImodified = 0.25) อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล มีค่า (PNImodified = 0.23) อยู่ในลำดับที่ 3 ด้านการเรียนการสอน (PNImodified = 0.22) อยู่ในลำดับที่ 4 และด้านความปลอดภัย (PNImodified = 0.20) อยู่ในลำดับสุดท้าย

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) และลำดับความต้องการจำเป็นด้านภูมิทัศน์

ด้านภูมิทัศน์	D	I	PNI Modified	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
1 สถานศึกษามีการจัดวางผังบริเวณ โดยมีการกำหนดเขตบริเวณสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน	3.54	4.48	0.27	3
2 สถานศึกษามีการกำหนดเขตบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.47	4.49	0.29	1

ด้านภูมิทัศน์	D	I	PNI Modified	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
3 สถานศึกษามีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ที่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียน	3.54	4.51	0.28	2
4 สถานศึกษามีการจัดตกแต่งบริเวณสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.51	4.46	0.27	3
5 สถานศึกษามีความร่มรื่นสวยงาม มีเอกลักษณ์ มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ให้สะอาด ที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.48	4.44	0.28	2
6 สถานศึกษามีการบำรุงดูแลรักษาบริเวณสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.57	4.46	0.25	4

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ มีค่า PNI อยู่ในระดับตั้งแต่ 0.25 - 0.29 พิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 2 สถานศึกษามีการกำหนดเขตบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified} = 0.29$) ข้อ 3 สถานศึกษามีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ที่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียน ($PNI_{modified} = 0.28$) ข้อ 5 สถานศึกษามีความร่มรื่นสวยงาม มีเอกลักษณ์ มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ให้สะอาด ที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified} = 0.28$) ข้อ 4 สถานศึกษามีการจัดตกแต่งบริเวณสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified} = 0.27$) ข้อ 1 สถานศึกษามีการจัดวางผังบริเวณ โดยมีการกำหนดเขตบริเวณสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน ($PNI_{modified} = 0.27$) และ ข้อ 6 สถานศึกษามีการบำรุงดูแล

รักษাবริเวณสถานศึกษาอย่าง สม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{\text{modified}} = 0.25$)

ระยะที่ 2 นำผลการศึกษาลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬลำดับแรก คือด้านภูมิทัศน์ ($PNI_{\text{modified}} = 0.27$) อยู่ในลำดับที่ 1 มาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 9 ท่าน เพื่อได้แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ ผลการสัมภาษณ์ มีดังต่อไปนี้

“...สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผน การตรวจสอบสภาพอาคารเรียน อาคารประกอบ และห้องปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีความมั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย ทั้งนี้ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนที่มีแสงสว่างเพียงพอ การระบายอากาศที่เหมาะสม และการจัดพื้นที่การเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1)

“...สถานศึกษาควรจัดภูมิทัศน์ให้มีความปลอดภัย เช่น การจัดทางเดินที่เหมาะสม การดูแลต้นไม้ไม่ให้กีดขวางทางสัญจร และการจัดพื้นที่ใช้งานอย่างเป็นสัดส่วน สวยงามและความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เช่น การออกแบบพื้นที่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการใช้ภูมิทัศน์เป็นสื่อในการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2)

“...การจัดภูมิทัศน์ของสถานศึกษาควรเชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดสวนพฤกษศาสตร์ สวนการเรียนรู้ หรือแปลงเกษตรศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3)

“...สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สะอาด และเป็นระเบียบ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสถานศึกษา ทั้งนี้การจัดพื้นที่สีเขียวและพื้นที่พักผ่อนควรมีความเหมาะสมกับการใช้งานของผู้เรียนและบุคลากร...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4)

“...สถานศึกษาควรมีแผนการพัฒนาภูมิทัศน์อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสม...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5)

“...การพัฒนาภูมิทัศน์ของสถานศึกษาควรคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียว การจัดระบบจัดการน้ำ และการส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 6)

“...การบริหารจัดการด้านภูมิทัศน์ควรดำเนินการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้เรียน และชุมชนร่วมกันวางแผนพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวของสถานศึกษา มีการติดตามและประเมินผลการใช้พื้นที่ภูมิทัศน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 7)

“...สถานศึกษามีการพัฒนาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการจัดภูมิทัศน์ที่ร่มรื่น ส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างประหยัด และการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและยั่งยืน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 8)

“...สถานศึกษาควรจัดภูมิทัศน์ของสถานศึกษา ให้เชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดสวนพฤกษศาสตร์ สวนการเรียนรู้ หรือแปลงเกษตรศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 9)

ระยะที่ 3 ผลการวิเคราะห์การประเมินความเหมาะสม แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อม เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	ความเหมาะสม		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านภูมิทัศน์			
1. สถานศึกษาดำเนินการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
2. สถานศึกษาดำเนินการดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
3. สถานศึกษาดำเนินการจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
4. สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
5. สถานศึกษาดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	5.00	0	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อม เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	ความเป็นไปได้		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านภูมิทัศน์			
1. สถานศึกษาดำเนินการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
2. สถานศึกษาดำเนินการดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
3. สถานศึกษาดำเนินการจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด

4. สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
5. สถานศึกษาดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	5.00	0	มากที่สุด

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อม เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	ความเป็น ประโยชน์		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านภูมิทัศน์			
1. สถานศึกษาดำเนินการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
2. สถานศึกษาดำเนินการดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
3. สถานศึกษาดำเนินการจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความ ปลอดภัย เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
4. สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อการ จัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
5. สถานศึกษาดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการ เรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	5.00	0	มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน พิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านภูมิทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.27) อยู่ในลำดับที่ 1 ด้านอาคารสถานที่ และด้านการบริหารจัดการ มีค่า ($PNI_{modified}$ = 0.25) อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล มีค่า ($PNI_{modified}$ = 0.23) อยู่ในลำดับที่ 3 ด้านการเรียนการสอน ($PNI_{modified}$ = 0.22) อยู่ในลำดับที่ 4 และด้านความปลอดภัย ($PNI_{modified}$ = 0.20) อยู่ในลำดับสุดท้าย

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ ลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ พิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 2 สถานศึกษามีการกำหนดเขตบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.29) ข้อ 3 สถานศึกษามีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ที่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.28) ข้อ 5 สถานศึกษามีความร่มรื่นสวยงาม มีเอกลักษณ์ มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ให้สะอาด ที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.28) ข้อ 4 สถานศึกษามีการจัดตกแต่งบริเวณสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.27) ข้อ 1 สถานศึกษามีการจัดวางผังบริเวณ โดยมีการกำหนดเขตบริเวณสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน ($PNI_{modified}$ = 0.27) และ ข้อ 6 สถานศึกษามีการบำรุงดูแล

รักษাবริเวณสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{\text{modified}} = 0.25$) จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านภูมิทัศน์ สถานศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ การดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ การจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้ผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณมาปรับปรุงและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เหมาะสม ทำให้ครูและบุคลากรของสถานศึกษาตระหนักและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม สิ่งของ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่และทรัพย์สินของโรงเรียนให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ สอดคล้องกับ อารียา สตาร์ตัน (2556: 11) สรุปว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี จะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความปลอดภัย มีแรงจูงใจทำให้เกิดความสุขและประสบผลสำเร็จ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่วัดมวลประสบการณ์แก่นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติได้ฝึกปฏิบัติจริง และยังสอดคล้องกับ ณิชศา ฅณาส์ณัฐ กล่าวถึง สภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ หมายถึง บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึก ทั้งทางด้านบวกและ

ทางด้านลบ ได้แก่ บริเวณสถานศึกษา ผังที่ตั้งอาคาร ภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมของอาคาร บริเวณที่พักผ่อน สวนหย่อมในสถานศึกษา (นิศสา ฌภาสันธุ์, 2558)

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในลำดับแรก คือ ด้านภูมิทัศน์ นั้นแสดงว่าสถานศึกษาที่มีบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ครอบคลุมการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ การดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ การจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรศนีย์ วรหาคำ (2554: 70) พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ กำหนด

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาผู้เป็นผู้ใช้แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีค่า PNI อยู่ในระดับตั้งแต่ 0.20 - 0.27 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเป็นอันดับแรกคือ ด้านภูมิทัศน์ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ มีจำนวน 5 แนวทาง 3) ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ควรให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในด้านการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ให้ครอบคลุมทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำแผนงาน/โครงการให้มีความเป็นปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยเชิงนโยบาย วางแผนพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยกำหนดแผนงาน นโยบายและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนพร้อมทั้งติดตามและประเมิน ผลการดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมาย

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ที่ได้จากการวิจัยไปปฏิบัติมีการประเมิน และปรับปรุงแนวทาง ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *กระบวนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมใน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จิราพร บุญครอบ. (2561). ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ของอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (บทความ ในการประชุมวิชาการระดับชาติ). ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยนอร์ท ทกรุงเทพ “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อสังคมสู่ไทยแลนด์ 4.0” (สาขาสังคมศาสตร์)*. ณ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต จ.ปทุมธานี.
- ณิศดา ณาภัสณัฐ. (2558). สภาพแวดล้อมสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ทรงศนีย์ วรคำ. (2554). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัด จันทรประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปฎิคม พงษ์ประเสริฐ. (2555). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียน เทศบาล สังกัดเทศบาลเมืองนครนายก. ใน *การค้นคว้าอิสระ กศ.ม.*. มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ.
- มยุรี สิงห์โทราช. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ตามความรับรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ . ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์. (2561). หน่วยที่ 10 การบริหารสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการ การบริหารวิชาการและทรัพยากรการศึกษา หน่วยที่ 6–10*. (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 4–24). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรศักดิ์ อรรถจินดา. (2563). การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไป และภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. ใน *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2560). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิบาล สุวรรณโคตร. (2563). การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 7(7), 73–85.
- อมรพงศ์ พันธโกชน. (2558). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มลำภู-บางนาค สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(1), 34–45.
- อารียา สตาร์ตัน. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ สำนักงานเขตราชเทวี. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Guskey, Thomas R. (2000). *Evaluating Professional Development*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Uline, C. (2008). The walls speak: The interplay of quality facilities, school climate, and student achievement. *Journal of Education Administration*, 46(1), 55–57.